

LINDT ROLAND¹

Sed libera nos a malo – A vallásgyakorlás és egyes vallási felekezetek a büntetőjog tükrében

Absztrakt

Jelen tanulmány feladata, hogy egyrészt bemutassa a lelkiismeret- és vallásszabadság, mint alapjog intézményes védelmét hatályos magyar jogunkban, másrészt vizsgálja a korlátlannak tűnő szabadság veszélyeit.

Elsőként az Alaptörvény rendelkezéseiből kiindulva sor kerül a tárgyalt alapszabadsággal kapcsolatos fontosabb szabályok ismertetésére, majd az egyházi jogi személyekkel foglalkozó sarkalatos törvény egyes passzusainak elemzésére, ami a jogellenesen működő vallási jogi személyek szankciós megszüntetését illeti.

Ezt követően górcső alá kerülnek azon jogszabályok, amelyek szankciót helyeznek kilátásba a hitélet megsértőivel szemben. Konstatálhatjuk, hogy az explicit módon a vallásszabadságot védő tényállás mellett (Btk. 215. §) hatályos büntetőjogi kódexünk több ízben nyújt fokozott védelmet mind a vallási közösségeknek, mind a kegytárgyaknak, mind az egyházi személyeknek. A Büntető Törvénykönyvön túl további védelmet biztosít a szabálysértési, valamint az egyenlő bánásmódról szóló törvény.

Az intézményes védelem áttekintését követően sorra vesszük az úgynevezett szekták manipulatív módszereit, hogy aztán hatékonyan tudjuk őket elemezni büntetőjogunk tükrében. A jobb megértés végett röviden utalás történik a Franciaországban az 1990-es években lezajlott folyamatokra.

A tanulságokat összegezve *de lege ferenda* javaslat keretében egy új tényállás tervezete kerül megfogalmazásra, amely kriminalizálja az új vallási mozgalmak valamennyi jogellenes tevékenységét.

Kulcsszavak: szekta, új vallási mozgalom, Magyarország Alaptörvénye, lelkiismereti- és vallásszabadság, büntetőjog, manipuláció, agymosás, kóros elmeállapot, kényszer és fenyegetés, bűnszervezet, vallási jogi személy

¹ Lindt Roland, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, III. éves jogász hallgató, e-mail: lindt.rol99@gmail.com, levelezési cím: 3525, Miskolc, Egyetemváros A/6 épület

Abstract

This study, on the one hand, describes the existing legal protection of Hungary concerning the liberty of religion while it also analyses the potential dangers of this fundamental right.

Firstly, observing the Fundamental Law of Hungary, I examine the principal regulation regarding the discussed liberty, then I check the organic act concerning religious legal persons looking for the rules of obligatory cessation.

Secondly, I see the rules providing protection for one's conviction. We can constate that apart from the state of affairs that explicitly penalises the violation of religious conviction or religious act (Btk. 215. §), there are many other measures in the Penal Code which protect religious groups, religious objects, churches and the clergy. In addition, it is also important to mention some measures of the anti-discrimination and the misdemeanour acts.

After summarising all aspects of the legal defense, I discuss the manipulative methods of the so-called cults to be able to put them under the scope of the Hungarian penal law in a more effective way. For a better understanding, I also take a look at the legal process occurred in the 90s France.

Considering the gained information, I attempt to formulate a complex suggestion for the legislator introducing a new state of affairs that would criminalise all the illegal activities of the new religious movements.

Key words: cult, new religious movement, Fundamental Law of Hungary, liberty of conviction and religion, penal law, manipulation, brainwashing, insanity, coercion and threat, criminal organization, religious legal person

1. Bevezetés

Georg Jellinek úgy tartotta, az egyén elidegeníthetetlen jogainak törvényben rögzítésére való igény nem politikai, hanem vallási eredetű, éppen ezért ez az igény nem a felvilágosodással, hanem a vallásháborúkkal jelentkezett.² Ha csak részben is hajlunk ezen álláspont elfogadására, beláthatjuk, hogy a valláshoz való jog feltétlen szerepel az ember legalapvetőbb jogainak katalógusában.

² Schweitzer Gábor Lelkiismereti és vallásszabadság. Lamm Vanda (szerk.): Emberi jogi enciklopédia. HVG-ORAC, Bp., 2018, 463.

E tény ismeretében nem meglepő, hogy a mai értelemben vett valamennyi jogállam elismeri és védi ezen alapszabadság érvényesülését. Az állam – mint általában a szabadságjogok esetében – passzív magatartásra köteles, azaz hagynia kell, hogy az egyén megvalósíthassa önmagát saját belátása szerint. Emellett azonban felmerül egy aktív magatartást megkövetelő aspektus is: fontos ügyelnie az államnak, hogy a hitéleti meggyőződések különbségeiből származó indulatok ne torkolljanak bűnelkövetésbe. Ekképp célszerű az államnak egyrésztől megfelelő felvilágosítást adni az ifjúságnak a kérdéskört illetően a közoktatás kereteiben, másrészt valahogyan szankcionálnia kell a deviáns viselkedéseket, amelyek a szabad joggyakorlást sértik. Utóbbira megfelelő eszközöket a büntetőjog nyújthat.

Megszokhattuk már azonban, hogy a jog világában nem alkalmazható fekete-fehér megkülönböztetés. Kétségtelenül a lelkiismereti- és vallásszabadság az ember veleszületett és elidegeníthetetlen joga, azonban – mint minden jogot – ezt is rendeltetésszerűen kell gyakorolni.

Az utóbbi években a vallási deviancia jelensége egyre nagyobb teret nyer a popkultúrában. Csak néhány kirívó példaként említeném az irodalom területéről Nick Cutter „A szekta” című regényét, az „Álomgyár” legújabb produktumai közül az Ari Aster féle „Fehér éjszakákat” (*Midsommar*) vagy Quentin Tarantino „Volt egyszer egy Hollywoodját”³ (*Once upon a time in Hollywood*). Valamennyi alkotásban találkozunk egy csoporttal, amely hiedelmeik elsőbbségét hirdetve kegyetlenül tiporja el a legalapvetőbb emberi jogokat, hogy aztán a tagok kedves mosollyal az arcukon a lehető legnagyobb higgadtsággal legitimálják tettüket. Az efféle csoportosulások esetén a társadalom legitim érdeke, hogy az állam korlátozza, szükség esetén ellehetetlenítse működésüket.

Jelen munka tárgya ennek a kétoldalú kérdésnek a feszegetése: kísérlet, hogy megtalálja határvonalat, amely elválasztja egymástól a védhető érdeket az üldözendő magatartástól. A téma komplexitása miatt a kutatás interdiszciplináris megközelítést kíván, így a büntetőjogi tényezők mellett nem hagyhatunk figyelmen kívül alkotmányjogi és a szociálpszichológiai megfontolásokat sem.

³ A film alapja a híres Sharon Tate gyilkosság, amelyet a Manson-féle szekta tagjai hajtottak végre.

2. A hatályos magyar szabályok⁴

Magyarország Alaptörvénye (továbbiakban: Alaptörvény) a VII. cikkben deklarálja a lelkiismeret és a vallás szabadságának jogát, amely mindenkit megillet. A jog tartalmáról a következőképp nyilatkozik: Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.⁵ Ez a nemzetközi egyezmények fényében eleget tesz a jogállami követelményeknek.

Az alapjog korlátozására vonatkozó rendelkezés másutt, az I. cikkben található. Eszerint „az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”⁶ A bekezdés értelmében a korlátozást csak törvény formájában jelenhet meg. A korlátozás oka más alapjog vagy alkotmányos érték lehet. A meghatározás homályos, azonban a nemzetközi egyezmények alapján olyan értékekre gondolhatunk, mint a közbiztonság, a közegészségügy vagy a közrend védelme. Az Alaptörvény ezt követően rögzíti a szükségesség-arányosság tesztet, amelyet esetről-esetre kell elvégezni. Végül dokumentálja, hogy a lényeges tartalmat tiszteletben kell tartani. Ennek a fordulatnak az értelmezéséhez szükséges a részjogosítványok elkülönítése. Moore az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságára hivatkozva a vallásszabadság tartalmát kettébontja a hithez való jogra (*freedom to believe*) és a gyakorláshoz való jogra (*freedom to act*).⁷ A szokásos kettős felosztás helyett érdemesebb Schweitzer négyes felosztását alkalmazni. Ennek alapján elkülöníthető a vallásszabadságon belül a vallás, illetve a meggyőződés szabadsága; a vallásgyakorlat, a kultusz szabadsága; a vallási gyülekezési szabadság és a vallási egyesülési szabadság.⁸ A szerző szerint az alapjog lényegét figyelembe véve a felsoroltak közül csak az első korlátozhatatlan jog.

⁴ E fejezet hivatott összegezni a vallásszabadságot ma érintő joganyagot. Valamennyi, a tárgyalt szabadságjogot valamilyen szinten érintő norma összegyűjtése herculei feladat lenne. Jelen munka tárgyát csak a releváns közjogi és büntetőjogi normák képezik.

⁵ Alaptörvény VII. cikk (1) bek.

⁶ Alaptörvény I. cikk (3) bek.

⁷ Joey Peter Moore: Piercing the Religious Veil of the So-Called Cults. *Pepperdine Law Review* vol. 7, no. 3, 1980, 659.

⁸ Schweitzer G. (2018) i.m.: 464.

Az Alaptörvény további esszenciális megállapítása, hogy „az állam és a vallási közösségek különváltan működnek,” és a vallási közösségek önállóságát hirdeti, azonban megteremti a közérdekű célok elérése érdekében a lehetőséget, hogy egyes vallási közösségek az állammal együttműködjenek.⁹ Ez egy kölcsönösen előnyös helyzet, mivel az egyes felekezetek többletjogosítványokhoz jutnak, cserébe segítik az állami célok elérését. Az Alaptörvény a részletszabályok rendezését sarkalatos törvényre bízta, amely e szabadságjog esetében a 2011. évi CCVI. törvény (továbbiakban: Ehtv.) keretében valósul meg.

2.1. A 2011. évi CCVI. törvény vívmányai

Az elődjéhez képest részletesebb és komplexebb szabályozást jelenít meg (többek között szigorúbb feltételekhez köti vallási közösség létesítését), miközben továbbviszi elődje érdemeit (például a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak számára a vallásgyakorlás jogának a biztosítását). Az újítások közül számunkra legrelevánsabb a vallási közösségekre alkalmazható szankció. Az Ehtv. megtiltja, hogy az állam a vallási közösségek felügyeletére vagy irányítására szervet hozzon létre,¹⁰ tehát a közigazgatási szervrendszeren keresztül a kontroll nem lehetséges. A törvény a közösségek jogellenes magatartásának megelőzése végett egy büntetőjogias megoldást dolgozott ki, amelynek alapja az elődben leírt megoldás kisebb kiegészítésekkel. A jogalkotó a jogi személyiséggel bíró vallási közösségeknek megszüntetését, és nyilvántartásból való törlését a bíróságokra bízta, amennyiben az ügyész ilyen jogi személy ellen keresettel él. A megszüntetésnek két esetköre különíthető el. Az első esetben a bíróság köteles megszüntetni a vallási közösséget és törölni a nyilvántartásból, ha az „Alkotmánybíróság elvi véleménye alapján alaptörvény-ellenesen működik”, vagy „a nyilvántartásba vételét meg kellett volna tagadni.”¹¹ Emellett a bíróság megszüntetheti – azaz csak lehetősége van, kötelezettsége nincs – az ügyész keresete alapján az adott közösséget, ha annak „tevékenysége súlyos, szándékos és többszöri törvénysértést valósított meg.”¹² Ez az általános szabály, amely alól kivételt képeznek a bevett egyházak, vagyis az állammal megállapodást kötött közösségek. Az ő megszüntetésük két lépésben történhet, ugyanis előbb meg kell szüntetni a státuszukat. A bevett egyházi státusz

⁹ Alaptörvény VII. cikk (3)-(4) bek.

¹⁰ Ehtv. 8. § (1) bek.

¹¹ Ehtv. 26. § (1) bek.

¹² Ehtv. 26. § (2) bek.

Alkotmánybíróság elvi véleménye alapján az Országgyűlés döntésével szűnik meg.¹³ Ezek természetesen a jogutód nélküli megszűnés esetei.

Az Alkotmánybíróság hatásköre kulcsfontosságú a megszüntetés több esetében, ezért érdemes róla itt szólni. Viszonylag friss hatásköréről beszélhetünk, hiszen egy 2019-es jogszabály helyezte el a 2011. évi CLI. Alkotmánybíróságról szóló törvényben (továbbiakban: Abtv.). A jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség alaptörvény-ellenes működésével összefüggő véleménnyel kapcsolatos szakasz szerint: Az Alkotmánybíróság a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan a bevett egyház esetén a Kormány, a vallási egyesület, a nyilvántartásba vett egyház és a bejegyzett egyház esetén a bíróság indítványa alapján elvi véleményt nyilvánít.¹⁴ Az indítványozói kör szűken meghatározott, a bevett egyházak itt is speciális elbánásban részesülnek. Külön kérdés, hogy az elvi vélemény elkészítésében az Alkotmánybíróság mely döntéshozó szerve járhat el. Az Abtv. értelmében a teljes ülés jár el olyan hatáskörök gyakorlásában, amelyeket maga az Abtv. vagy az Alkotmánybíróság ügyrendje annak hatáskörébe utal.¹⁵ Ezt a tárgyalt hatáskör esetében az Ügyrend elrendeli,¹⁶ ekképp ilyen kérdésben csak a teljes ülés dönthet.

Felmerülhet kérdésként, hogy nem lett-e volna egyszerűbb a jogalkotónak a vallási jellegű jogi személyekre kiterjesztve alkalmazni a 2001. évi CIV. törvényt, hiszen a megszüntetés, mint intézkedés megjelenik benne.¹⁷ Ezt a döntést két módon látom alátámaszthatónak: egyrészt az alaptörvény-ellenesség megállapítása a rendes bírósági rendszeren belül nem lehetséges, másrészt az intézkedés alkalmazásának törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn minden esetben, hiszen ha példának okáért egy jogi személyiséggel rendelkező vallási mozgalom tagjai utasításra véletlenszerűen kiválasztott személyeknek okoznának testi sérülést, – akár rituális indokból – azt nem tudnánk e törvény szerint értékelni, mivel se a jogi személy nem került felhasználásra az elkövetéshez, se a törvény szerinti előny megszerzése nem történik meg, holott ezek kritériumai az intézkedés kiszabásának.¹⁸

¹³ Ehtv. 27. §

¹⁴ Abtv. 34/A. §

¹⁵ Abtv. 50. § (1) bek.

¹⁶ Az Alkotmánybíróság 1001/2013 (II.27.) AB Tű. határozata az Alkotmánybíróság ügyrendjéről 2. § (2) bek. c)

¹⁷ 2001. évi CIV. tv. 3. § (1) bek. a)

¹⁸ 2001. évi CIV. tv. 2. §

2.2. A hatályos büntető anyagi jog és a vallásszabadság

A vallási jogi személyeket érintő büntetőjogi jellegű szabályok áttekintése után fontos górcső alá venni a lelkiismereti- és vallásszabadságot védő egyes anyagi jogi szabályokat.

A 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) elemzése során szembeűnő, hogy a tárgyalta szabadságjogot nevesítve csupán egy tényállás hivatott védeni, azonban szétszórva sok helyen találhatunk vonatkozó rendelkezéseket.

A tárgyalta alapjogra koncentráló szakasz a már 1990-től jogrendszer részét képező „lelkiismereti és vallásszabadság megsértése” címet viseli. Lényegében a Btk. elődjétől egészében vette át a leírást: *Aki mást lelkiismereti szabadságában erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátoz, vallásának szabad gyakorlásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályoz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.* Az elkövetési magatartás a lelkiismereti szabadság korlátozása, illetve a vallásgyakorlás akadályozása. Passzív alanya bárki lehet. Elkövetési módként került meghatározásra mindkét esetben az erőszak és a fenyegetés. Előbbire nincs egzakt definíció a Btk.-ban, így az erőszakos magatartás fogalmát alapul véve a jogtudomány úgy állapította meg, mint „a passzív alany testére irányuló fizikai ráhatás”.¹⁹ A miniszteri indokolás szerint az erőszak elegendő, ha már az akarat hajlítására alkalmas (*vis compulsiva*), valamint irányulhat a sértettre vagy más személyre is.²⁰ A fenyegetés meghatározását megadja nekünk a Btk., miszerint a fenyegetés „eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen”.²¹ Itt az elkövetéshez elegendő az egyszerű fenyegetés, azaz nem kell élet, testi épség vagy egészség ellen irányulnia, továbbá a „komoly félelem” tényleges kialakulása sem kritérium, hiszen elég, ha a megnyilvánulás erre alkalmas.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, kivéve hivatalos személy, hiszen ekkor hivatali visszaélés a helyes minősítés. Az elkövetés csak szándékosan valósulhat meg. Rendbeliség kérdéskörét tekintve érvényesül a főszabály, hogy a sértettek száma az irányadó, kivéve, ha az elkövető egy szertartás alkalmával, azonos akaratelhatározásból akadályoz többeket, ekkor egységet kell megállapítani. Halmazatban előfordul könnyű testi sértéssel és rongálással.²² A tényállás pikantériája a stádiumtani elemzésnél ütközik ki. Az indokolás szerint ugyanis a

¹⁹ Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jászó Judit – Lévay Miklós. – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog – Különös rész. Wolters Kluwer Hungary, Bp., 2020 191.

²⁰ Btk. részletes indokolása

²¹ Btk. 459. § (1) bek. 7.

²² Görgényi I. – Gula J... (2020) i.m.: 287.

bűncselekmény már kísérleti stádiumba jut az erőszak vagy fenyegetés alkalmazásának megkezdésével, azonban a befejezettséghez szükséges, hogy tényleges korlátozás vagy akadályozás megvalósuljon,²³ azaz materiális deliktumról beszélhetünk.

Megjelenik a vallási csoport védelme a „népirtás”,²⁴ az „emberiesség elleni bűncselekmény”,²⁵ a „közösség tagja elleni erőszak”²⁶ és a „közösség tagja elleni uszítás”²⁷ nevű bűncselekményeknél. Ezek megértéséhez szükséges a vallási csoport fogalma, amelyet megint csak a jogtudomány határoz meg: „Vallási csoport az azonos hitelveket valló személyek csoportja.” Ezeknél a cselekményeknél fontos, hogy nem kritériuma a deliktumok megvalósulásának, hogy az alany valóban tagja legyen a védett csoportnak. Elegendő, ha az elkövető annak véli a sértettet, és ezen téves feltevése okán választja ki, mint passzív alanyt.²⁸

Hatályos Btk.-nk is minősítő körülményt állapít meg a „lopás”, valamint a „rongálás” eseteiben a valláshoz tartozó dolgok védelmében. Előbbinél a jogszabály „vallási tisztelet tárgyára”,²⁹ utóbbinál „vallási tisztelet tárgyára vagy templomra, vallásgyakorlásra rendelt más helyre”³⁰ utal. A fejezet végén szereplő értelmező rendelkezés alapján a vallási tisztelet tárgya magába foglalja a vallásgyakorlásra szolgáló tárgyat is.³¹

Végül az egész Btk.-ra vonatkozó értelmező rendelkezések között is találunk kapcsolódó jogszabályhelyeket. A törvény szerint közfeladatot ellátó személynek minősül „az egyházi személy és a vallási egyesület szertartást hivatásszerűen űző tagja”.³² Véleményem szerint szerencsés döntés volt kicserélni a „lelkész” terminust, hiszen rossz értelmezés esetén kizárhatta volna a papnövendéket a védett körből. Ez többlet védettséget jelent a meghatározott személyi körnek, illetve támogatóik³³ számára. Emellett – bár ez utóbb a Btk. elődjében is megjelent – személy elleni erőszakos bűncselekménnyé nyilvánított a „lelkiismeret és vallásszabadság megsértése”.³⁴ E rendelkezés nagy jelentőséggel bírhat visszaeső elkövető ügyében.

²³ Btk. részletes indokolása

²⁴ Btk. 142. § (1) bek.

²⁵ Btk. 143. § (1) bek. h)

²⁶ Btk. 216. § (1)-(2). bek.

²⁷ Btk. 332. § b)

²⁸ Görgényi I. – Gula J... (2020) i.m.: 26.; 288.

²⁹ Btk. 370. § (3) bek. bc)

³⁰ Btk. 371. § (3) bek. bb)

³¹ Btk. 383. § b)

³² Btk. 459. § (1) bek. 12. d)

³³ Lásd: Btk. 311-312. §

³⁴ Btk. 459. § (1) bek. 26. f)

A 2012. évi II. törvény a megfogalmazás modernizálásával, kisebb tartalmi változtatással vette át elődjétől „a vallásgyakorlás jogának megsértése” nevű szabálysértést.³⁵ A tényállásban szereplő helymegjelölés kiterjed minden egyes templomra vagy vallásgyakorlásra rendelt más helyre attól függetlenül, hogy mely valláshoz tartozik. Elkövetési magatartás továbbra is maradt a nyilvános botrányokozás, illetőleg a vallási tisztelet tárgyának vagy a szertartások végzésére szolgáló tárgynak a meggyalázása azzal, hogy utóbbi magatartást vallási szertartásokra rendelt helyiségen kívül is meg lehet valósítani.

A diszkriminációval kapcsolatos valamennyi tényállást a jogalkotó a 2003. évi CXXV. törvény egyesítette úgy, hogy a védett tulajdonságok példálózó felsorolásába felvette a „vallási vagy világnézeti meggyőződés” terminust is.³⁶ Az ezzel összefüggő bárminemű jogsértést bejelentés alapján 2021-től az Alapvető Jogok Biztosa jogosult kivizsgálni, és – jogsértés megállapítása esetén – bírságot kiszabni. Ezzel lényegében a törvényhozó dekriminalizálta az e körbe tartozó deliktumokat, de büntethetőségüket nem szüntette meg.

3. Az új vallási mozgalmak szociálpszichológiai jellemzői

A problémakör megértése végett fontos tisztában lenni azokkal a pszichológiai mechanizmusokkal, amelyek a csoport friss tagjaiból feltétlenül engedelmeskedő bábokat csinálnak.

Először is a leendő tagtól jellemzően elvárnak egyfajta elhivatottságot – mindezt úgy, hogy az alany gyakran nincs tisztában a csoport minden tanával, céljával.³⁷ A tag a beavatással lényegében újra „megkeresztelkedik”, mellyel hátrahagyja régi énjét, az új gyakorlat teljesen áthatja személyiségét. Ezt követően az áldozat eskük és rítusok révén egyre inkább azonosul a csoporttal, a zárt közösség tagjává érik. A tag beilleszkedését folyamatosan felügyeli egy megbízható társa, a csoport elleni vétkezés pedig könnyen kizárást vonhat maga után.³⁸

Az új tag ellenőrzése mellett fontos az eszme beültetése. Le Bon az eszme terjedését három lépcsős folyamatként írja le: állítás, ismétlés, lelki infekció.³⁹ Az állítás lényege a közérthetőség és egyszerűség. Célja, hogy mindenki azonosulni tudjon vele. Az ismétlés vagy repetíció az állítás súlykolását jelenti lehetőleg ugyanazzal a szóhasználattal. Ettől az

³⁵ 2012. évi II. törvény 188. §

³⁶ 2003. évi CXXV. törvény 8. § i)

³⁷ Richard Delgado: When Religious Exercise Is Not Free: Deprogramming and the Constitutional Status of Coercively Induced Belief. Vanderbilt Law Review vol. 37, no. 5, 1984, 1073.

³⁸ Jean Vernet: Szekták. Palatinus, Bp., 2003 (fordította: Molnár M.) 11-13.

³⁹ Gustave le Bon: A tömegek lélektana. Hermit, Onga, 2018 (fordította: Balla A.) 94-97.

áldozatban olyan érzet támad, mintha mindenkitől ez az inger érkezne. Végül a lelki infekcióhoz kell egy szikra, egy érzelmi töltet, amitől a jelmondat feltöltődik a tartalommal. Az infekción átesett tömeg vakon engedelmeskedik a vezérnek. A tömeg összetartását elősegíti az úgynevezett vakcsoport technika. Lényege, hogy egy véletlenszerű eljárással kiválasztott emberek csoportjában kialakul egyfajta szimpátia a tagok között, míg a kívülállókkal szemben ellenszenv ébred.⁴⁰

Aronson megkísérelte összefoglalni a szektavezérek hét fő technikáját:⁴¹

- Sajátos társadalmi valóság teremtése: külvilág kizárása és sajátos világkép teremtése, például Jim Jones terjesztette, hogy küszöbön a nukleáris holokauszt
- Vakcsoport képzése: azonosulás elősegítése például új közös vezetéknév felvételével
- Elkötelezettség teremtése a disszonancia csökkentésével: a szervezet fokozatosan kér egyre többet a tagtól; először csak kisebb adományokat kér, később aszkézist rendel el a hibákért, majd bűncselekmény elkövetésére köteleznek, végül akár az öngyilkosságba hajszolnak
- Hiteles vezető képe: a vezért természetfelettinek állítják be, például David Berg azt állította, hogy Mózes reinkarnációja
- Hittérítésre kötelezés: ezáltal a szervezet új tagokhoz jut, illetve a tagok megtanulják kezelni a hitet érő kritikát
- Nemkívánatos gondolatok elterelése: az újak mellé felügyelőt biztosítanak, megvonják az áldozattól az alvást és az étkezést, keményen dolgoztatják etc., és büntetést szabnak ki az engedetlenségért
- Úgynevezett fantomra összpontosítás: a fókusz egy utópisztikus célra helyezik, ami teljes odaadást követel, például szcientológusoknál a „tisztaság állapota”

Jól látható tehát, hogy a bevett módszer a tag életének minden szegmensére kiterjedően segíti az ideológiai „nevelést”. Morin lényegében ezzel azonosítja az agymosás (*brainwashing*, *lavage de cerveau*) kifejezést, amely feltalálását a kínaiakhoz köti. Az indoktrináció során a hadifoglyokat éjszakánként felkeltették, hogy az ideológiát oktassák nekik. A hadifoglyokat az eljárás előbb fizikailag, később pszichikailag törte meg. Az első – a civil lakosság körében jelentkező – hasonló eseteket 1968-ban kezdtek érzékelni, amelyek során az áldozatokat olyan fizikai sanyargatásnak tették ki, hogy kritikai érzékük teljesen elveszett, és vakon elfogadtak bármilyen tanítást. Ekképp, miután mindenüket a gyülekezetre ruházták, még hajlandóak voltak prostitúcióra, sőt öngyilkosságra is a vezér kedvéért.⁴²

⁴⁰ Anthony R. Pratkanis – Elliot Aronson: A rábeszélőgép. Ab Ovo, Bp., 2012 (fordította: Vámos M.) 130-131.

⁴¹ Pratkanis, A. R. – Aronson E. (2012) i.m.: 182-18

⁴² Jean-Pierre Morin: Les sectes et la loi. Revue des deux mondes no. octobre 1995, 38-39.

Ezekén túl az egyén feletti befolyást tovább növeli a konformitás jelensége. Aronson a következő definíciót hozza: „Egy személy viselkedésének vagy véleményének olyan változása, amely egy egyéntől vagy egy csoporttól származó, valódi vagy vélt nyomás következtében alakul ki”.⁴³ Egy kommuna esetében az együttélés következtében elég erős kapcsolatok alakulnak ki, hogy az egyének egymás viselkedésére komoly hatással legyenek.

A konformitást Aronson a társas befolyásolásra való reakció szerint három jelenségre bontja:⁴⁴

- Behódolás: az alany nem ért egyet a szituációval, de a jutalom érdekében vagy a büntetés elkerülése végett alkalmazkodik – ez nem tartós állapot, mivel a jutalmat és a büntetést osztó hatalommal együtt szűnik meg

- Azonosulás vagy identifikáció: az egyén motivációja itt a csoporthoz tartozás akarása. Az elfogadás érdekében átveszi a befolyásoló gondolatmenetét – ez se kifejezetten tartós, hisz a csoporthoz tartozás vágyától függ

- Internalizáció: a befolyásoló intelmeit a befogadó tényleg elfogadja igazságként, ezáltal bekerülnek értékrendjébe – így függetlenül a tétel forrásától, és ez tartósságot fog eredményezni

A destruktív mozgalmak célja ez utóbbi. Az áldozat attitűdje gyakran olyan károkat szenved, hogy lehetetlenné válik a reintegráció.

A leírtak tanulságait úgy összegezhetjük, hogy a destruktív kultikus csoportok átfogó módszerrel rombolják az ember személyiségét, ennek hatását pedig tovább fokozzák a csoportnyomás. Az áldozatot fontos minél hamarabb mentesíteni a káros befolyástól, és visszavezetni a valódi emberi kapcsolataihoz.

4. Nemzetközi kitekintés: a francia út

Európában a francia állam foglalkozott a legtöbbet az új vallási mozgalmak kérdésével. Morin 1995-ös cikkében arról számol be, hogy az akkori büntetőjogi és munkajogi szabályozás egyszerűen alkalmatlan volt a szituáció kezelésére. A csoportok vezetői ügyeltek rá, hogy konkrét jogszabályi rendelkezéseket ne hágjanak át, így a jog képtelen volt megmenteni a becsapott, kizsákmányolt embereket.⁴⁵ Macone a probléma kezelésére két utat különböztet meg: az egyik a sok állam által követett passzív magatartás, amely hisz abban, hogy a jelenlegi

⁴³ Elliot Aronson: A társas lény. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1994 (fordította: Erős F.) 56.

⁴⁴ Aronson E. (1994) i.m.: 68-69.

⁴⁵ Morin J.-P. (1995) i.m.: 40-41.

jog megoldást jelenthet, és a francia utat, ami felismeri az efféle mozgalmakban lévő fokozódó veszélyt és hajlandó jogi lépéseket tenni ellenük.⁴⁶

A lehetséges megoldások a francia jogászok szerint egyáltalán nem egydimenziósak, így több jogágban is felfedezték az ellenállás lehetőségét. Macone szerint a polgári jogi jogintézmények közül például alkalmas lehet nagykorúak esetében a korlátozott cselekvőképesség intézménye. Ennek révén a szervezetektől vissza lehetne követelni a részükre ajándékozási szerződés keretében juttatott vagyontárgyakat. Az ilyen felekezethez tartozó gyerekek jogvédelmét emellett a „családi ügyek bírójára” (*le juge des affaires familiales*) és a „gyermekek bírójára” (*le juge des enfants*) bízna.⁴⁷ Goyard ezzel szemben megoldásnak látja egy új, független közigazgatási szerv létrehozását, melynek feladata nyomon követni az egyes csoportosulások fejlődését, hogy értesítse a hatóságokat az esetleges veszélyekről, és szükség esetén utasítsa is azokat.⁴⁸

A megoldási alternatívák közül azonban mégis a büntetőjog térfüggése bizonyult a legmegfelelőbbnek a helyzet kezeléséhez, ugyanis 2001-ben elfogadásra került a „szektaellenes törvény”.⁴⁹ Ez a jogszabály jelentős módosításokat eszközölt a francia büntetőtörvénykönyvön a jogi személyek felelősségét illetően.⁵⁰ A jogszabály nem titkoltan a Szcintológiai Egyház tevékenysége ellen született.

5. Destruktív vallási közösségek a magyar büntetőjog tükrében

Domínguez Velasco véleménye szerint a destruktív vallási közösségeket célszerű lenne az általuk leggyakrabban elkövetett jogellenes cselekmények alapulvételével csoportosítani – gondolva itt olyan jogszerűtlen magatartásokra, mint a megtévesztő reklámok, tagok manipulációja, kényszermunka, a tagok gyermekeinek mentális bántalmazása, személyiségi jogok bitorlása etc.⁵¹ Érezzük, hogy a felsorolás valamennyi eleme kívül esik a jogszerűség határán, azonban mégis nehézséget okozna némely cselekménynél a pontos minősítés. Kérdéses, hogy egyáltalán létezik-e minden esetben megfelelő tilalom. E fejezetben cél egyrészt vizsgálni, hogy az ilyen jellegű csoportosítás lehetséges-e, másrészt egyes

⁴⁶ Christophe Macone: Les différentes réponses de l'État français aux dérives des groupes sectaires. Criminologie vol. 41, no. 2, 2008, 186.

⁴⁷ Lásd: Macone, C. (2008) i.m.: 191-193.

⁴⁸ Claude Goyard: L'Administration face aux sectes. La Revue administrative vol. 49 no. 293, 1996, 541.

⁴⁹ LOI no 2001-504 du 12 juin 2001

⁵⁰ Bővebben lásd: Macone, C. (2008) i.m.: 205-208.

⁵¹ Josue Domínguez Velasco: Sectas en el Sistema Jurídico Español. Publicaciones Didácticas no. 79, 2017, 195.

jogalkalmazási nehézségeket boncolgatni, melyek az általános rész efféle szervezetekre történő alkalmazása során merülhetnek fel.

5.1. Különös részi összevetés

Hogy ezen alfejezet rendeltetését betölthesse nehéz kiválasztani a megfelelő alanyokat, mivel az új vallási csoportok roppant változatos képet mutatnak, és legtöbbjük létezése nem tartós. Vannak kirívó esetek. Tennessee államban működött egy Holiness Church nevű csoport, amely egyik szertartása alkalmával a „szerencsés kiválasztott” mérges kígyók ölelésében lehetett részese az isteni extázisnak. Meglepő módon a Tennessee Állami Legfelsőbb Bíróság csak a szertartást tiltotta be, magát a felekezetet nem.⁵² Ehhez hasonló példákból nem vonhatunk le általános tanulságokat. Ebben a fejezetben ezért elengedhetetlen olyan közösségek analízálása, amelyek évtizedeken keresztül, akár mai napig működnek. Így esett a választás az Isten Gyermekei (Children of God) felekezetre, a Szcientológiai Egyházra, illetőleg a Moon szektára.⁵³

A szakirodalomból kitűnik, hogy valamennyi mozgalom más és más típusú bűncselekményekkel hozható összefüggésbe, tehát kategorizálásuk e módon nem célszerű.

5.2. Általános részi összevetés

Az eddigiek alapján érdekesebbnek tűnik kiértékelni a mozgalmakat az általános rész tükrében. Meglátásom szerint nehézségekkel leginkább a büntetőjogi felelősségrevonás akadályai körében találkozunk, főként a kóros elmeállapot, illetve a kényszer és fenyegetés témakörében, valamint a társas bűnelkövetési alakzatoknál kétséges, hogy egyes csoportosulások minősíthetők-e bűnszervezetként.

5.2.1. Az alannyá válást kizáró okok és a vallási fanatikus elkövetők

⁵² Moore J. P. (1980) i.m.: 660-661.

⁵³ E szervezetekről bővebben lásd: Lugosi Győző (szerk.): Szekták. Budapesti Ismeretterjesztő Társulat, Bp., 1994, 15-17., 59-60., 69-74.; Giuseppe de Rosa: Vallások, szekták és a kereszténység. Szent István Társulat, Bp., 1991 (fordította: Puskely M.) 177-179., 186-187.; Domínguez Velasco J. (2017) i.m.: 196.

A kóros elmeállapot hazai büntetőjogunk egyik legnehezebben megfogható fogalma. A Btk. indokolása szerint a kóros elmeállapot olyan pszichikus állapot, amely kizárja vagy korlátozza a beszámítási képességet.⁵⁴ A beszámítási képességnek külön nincs meghatározva normatív fogalma, ezért a jogtudományi definíció irányadó lehet. A beszámítási képességgel rendelkező személy képes a cselekménye következményeinek a felismerésére, előrelátására (felismerési képesség), és képes a megfelelő akaratképzésre és az akaratának megfelelő magatartás tanúsítására (akarati képesség).⁵⁵ Láthatjuk tehát, a meghatározás két képességet rejt magában: az alannyá váláshoz szükséges, hogy a potenciális alany képes legyen felmérni, felismerni a szituációt, és előrelátni cselekményének kihatását, valamint képesnek kell lennie elképzelését a külvilágban akarata szerint érvényre juttatni, aszerint cselekedni. A törvény különbséget tesz kizárt és korlátozott beszámítási képesség között.⁵⁶ Előbbinél az alany képtelen felmérni a helyzetet, és annak megfelelően cselekedni, ezért a törvény indokolása ebben az esetben csak büntetendő cselekményről beszél, míg utóbbi esetben ez a képesség csak részben nem áll rendelkezésre, vagyis az alany megvalósít bűncselekményt, de állapota korlátlan enyhítést tesz lehetővé.⁵⁷ Ennek fényében, ha az előbbi esetben említett személyt valaki rábírja bűncselekmény elkövetésére, azt nem felbujtóként, hanem közvetett tettesként kell felelősségre vonni.⁵⁸

A hatályos törvényünk példálózó jelleggel sem említi az ilyen állapotot előidéző rendellenességeket. Egyetértek Kőhalmi meglátásával, miszerint helyes a szóban forgó szabályozás, hiszen a jog nem tud lépést tartani a pszichológiai és pszichiátriai terminológia váltoásaival.⁵⁹ A bírói gyakorlatból öt esetkör kristályosodik ki: elmebetegség, gyengeelméjűség, szellemi leépülés, tudatzavar és személyiségzavar.⁶⁰ Felmerülhet a kérdés, hogy egy destruktív csoporthoz tartozó elkövető esetén felmerülhet-e valamelyik kimentési ok. Véleményem szerint a nyelvtani értelmezésből kiindulva a legtöbb esetre nézve a tudatzavar képzelhető el. Belovics ezt a tudat beszűküléseként úgynevezett „homályállapotként” írja le, azonban megjegyzi, ha fiziológiás indulat az okozója, akkor nem alkalmazható rá a 17. §.⁶¹ Esetleges kimentésre módot adhat a 18. §, amennyiben az elkövetőnek tudtán kívül juttattak a

⁵⁴ Btk. részletes indokolása

⁵⁵ Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévy Miklós. – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog – Általános rész. Wolters Kluwer Hungary, Bp., 2019, 199.

⁵⁶ Lásd: Btk. 17. §

⁵⁷ Btk. részletes indokolása

⁵⁸ Btk. 13. § (2) bek.

⁵⁹ Kőhalmi László A kóros elmeállapot és a beszámítási képesség büntetőjogi szabályozása. Büntetőjogi Szemle 2012/3. szám., 34.

⁶⁰ Görgényi I. – Gula J... (2019) i.m.: 200.

⁶¹ Belovics Ervin – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. – Általános rész. HVG-ORAC, Bp., 2014, 205

szervezetébe valamely kábító hatású anyagot. Ekkor – mivel nem önhibájából került zavart állapotba – alkalmazhatók a kóros elmeállapot szabályai.

Nehézséget okozhat a vezető megítélése, gondolva itt arra a típusra, aki nem üzleti lehetőséget lát mások irányításában, hanem maga is eszméi áldozata. Az ő esetében a személyiségzavaros állapot merülhet fel. Ez önmagában nem betegség. Tudományos igénnyel megfogalmazva „a személyiségzavar a belső élmények és a viselkedés olyan átfogó, tartós és rugalmatlan mintája, amely jelentősen eltér az egyént körülvevő kultúra elvárásaitól”,⁶² tehát egyfajta mélyen gyökerező antiszocialitás. Belovics szerint ez akkor minősülhet kóros elmeállapotnak, ha súlyos patológiás, elmebetegségről tüneteket mutat.⁶³ Ennek vizsgálata minden esetben orvosszakértő bevonásával történik, megállapítása megítélésem szerint egyes ügyekben nem kizárt.

A követők esetében az alannyá válást nagyobb valószínűséggel befolyásolhatja kényszer vagy fenyegetés fennállása, amelynek Btk.-nk szerint létezik akaratát kizáró és korlátozó formája is.⁶⁴ Az indokolás szerint a kényszer fizikai, míg a fenyegetés pszichikai ráhatás.⁶⁵ Utóbbi normatív fogalma az előbbieken tisztázásra került, egyszerű fenyegetés esetén az akarat meghajlítására, minősített fenyegetésnél (élet, testi épség vagy egészség elleni közvetlen fenyegetés) akarat megtörésére alkalmas verbális támadásról beszélhetünk. A kényszer magában foglalja az erőszakot, és minden más fenyegetésnek nem minősülő cselekményt. A kényszer vagy fenyegetés hatását az alany szubjektumára tekintettel esetenként kell vizsgálni. Ilyen jellegű rábírás tapasztalataim szerint gyakran előfordul kommunákban, az alanyt akár családjával is zsarolhatják.

5.2.2. Kultikus mozgalom, mint bünszervezet

A bünszervezet normatív fogalmát a Btk. értelmező rendelkezéseiben találhatjuk: legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.⁶⁶ Ezek közül valamennyi objektív, tárgyi feltétel, melyek megvalósulását külön kell vizsgálni.

⁶² Görgényi I. – Gula J... (2019) i.m.: 201.

⁶³ Belovics E. – Nagy F. – Tóth M. (2015) i. m.: 206.

⁶⁴ Btk. 19 §

⁶⁵ Btk. részletes indokolása

⁶⁶ Btk. 459. § (1) bek. 1.

Legalább három személy: a bűnszervezet megállapításához nem szükséges, és nem is jellemző, hogy az alanyok egyszerre legyenek jelen az elkövetésnél. Ha az egyik alany nem büntethető valamely oknál fogva, de részt vett a szervezetben, a többi elkövető esetében ugyanúgy alkalmazni kell a bűnszervezethez tapadó hátrányos jogkövetkezményeket. Nem kritérium, hogy a tagok ismerjék egymást, a megvalósuláshoz elegendő, ha egy irányító személy összefogja a cselekvéseket. Vallási mozgalmak esetén a létszám bizonyosan meghaladja a három főt, az említett szervezeteknél ezres nagyságrendekről beszélhetünk.

Hosszabb idő: a bűnszervezetnek elegendő ideig kell fennállnia, hogy a csoportosulás összehangoltan tudjon működni. A bírói gyakorlat szerint ez minimum fél-egy éves időintervallumot jelent.⁶⁷ Fontos, hogy nem a tagok közreműködésének idejét kell alapul venni, hanem a szervezet tényleges működésének az idejét. A tárgyalt közösségeknél ez a feltétel szinte kivétel nélkül megvalósul, mivel vallási szervezetükből kifolyólag határozatlan időre jönnek létre.

Hierarchikus felépítés: ez egyrészt a szervezeten belüli alá-fölérendeltségre utal, ahol a döntési szintek eltérnek, és a vezetőknek utasítási joguk van, másrészt feltételezi a feladatmegosztást a tagok között. A nagyobb mozgalmaknál megfigyelhető, hogy akár több szintű hierarchikus rendszert alakítanak ki, ahol a vezér szava minden döntést felülír, a feladatok pedig rendszeresen kerülnek kiosztásra a tagok között. Általában a „ranglétra” alján álló tagok végzik a lebukással fenyegetett feladatokat.

Konspiratív működés: az összehangolt működést nyelvtani egyértelműsítés végett felváltó fogalmi elem. Az elkövetők közötti koordinációra utal, amely olyan aspektusokat foglal magában, mint a bűncselekményből származó előnyök elosztása vagy a feladatmegosztás tervszerűsége az elkövetés kapcsán etc.⁶⁸ A destruktív csoportok esetén a vezetők precízen meghatározzák az egyes követőkre az elkövetés során háruló feladatokat. A bűnözésből származó, jellemzően anyagi jellegű előnyök jelentős részét a vezér a rendszer fenntartására fordítja, így ez a kritérium is teljesülni látszik.

Legalább ötévi szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése, mint a szervezet célja: számszerűleg legalább két bűncselekmény elkövetésére irányultságról van szó. Fontos, hogy az alap tételkeretnek kell az említett büntetési minimumot elérnie az egyes deliktumok esetén, nem a bűnszervezeti joghatások miatt megemelt tételkeretnek.⁶⁹ Tárgyi elemről lévén szó, a szervezet célja nem jelent célzatosságot szubjektív elkövetői

⁶⁷ Görgényi I. – Gula J... (2019) i.m.: 283.

⁶⁸ Görgényi I. – Gula J... (2019) i.m.: 284.

⁶⁹ Belovics E. – Nagy F. – Tóth M. (2015) i.m.: 330.

oldalról. A tagok tudatának csupán azt a tényt kell átfognia, hogy a bűnszervezet tárgyi feltételei fennállnak, és súlyosan minősülő cselekmények elkövetését tervezik. Ettől függetlenül a bűnszervezet megvalósulásához nem szükséges egyetlen cselekmény kísérleti stádiumig juttatása sem. A pusztán előkészületi cselekmény *sui generis* „bűnszervezetben részvétel” nevű tényállás alapján büntetendő.⁷⁰ Ezen bűncselekmény megvalósulásának nem kritériuma, hogy az előkészületi stádiumban lévő bűncselekmény büntetési tételkerete elérje az öt évet, így akár szándékos vétség előkészületével is megvalósítható.⁷¹ Az új vallási mozgalmak bűnszervezetté minősítése e ponton megkérdőjelezhető. Vajon a gyülekezetek célja valóban a bűnelkövetés, vagy csak ideológiájukat próbálják védeni? Valamennyi tag tisztában van a szervezet céljaival vagy sokan csak a vak hitnek engedelmeskednek? Ezekre a kérdésekre a válasz esetenként változó, és sok csoportosulás esetében valószínűleg e pont miatt nem állapítható meg bűnszervezet. Ellenben az erősen üzleti alapon működő szervezeteknél, mint a Szcientológiai Egyház vagy a Moon szekta, ahol jogellenes gazdasági tevékenységet folytatnak a tagok – véleményem szerint – ez a feltétel is fennáll.

Az általános részi összevetést összegzendő konstatálhatjuk, hogy itt sincsenek igen-nem válaszok, a szervezetek nem kategorizálhatók. Minden incidensnél a konkrét ügy részleteinek alapos mérlegelése teszi csak lehetővé a helyes döntést. Mindenesetre láthattuk, hogy a fejezetben elemzett jogintézmények alkalmazásának elvi lehetősége minden esetben fennáll és vizsgálendő.

6. Záró gondolatok és *de lege ferenda* javaslat

Az új vallási mozgalmak és a büntetőjog relációjának analízise után két észrevételt tehetünk: egyrészt az ilyen csoportok által gyakran tanúsított büntetendő magatartások döntő hányadát tudjuk rendelni valamely különös részi tényállás alá, másik oldalról van egy, minden esetben jelentkező cselekmény, ami bár érezhetően jogellenes, mégsem tud vele a büntetőjog szembeszállni. Ez az a fajta manipuláció, amely révén a követő vakon engedelmeskedik a guru minden parancsának, ezáltal – kvázi a sértett beleegyezése okán – egyes cselekmények nem lesznek büntetendők. Ezt orvosolandó új deliktum bevezetése javallott.

Az új tényállás jogi tárgya az ember önrendelkezéshez és szellemi integritáshoz fűződő joga. Az elkövetési magatartás sokrétű lehet, legjellemzőbb a passzív alany rábírása bűncselekmény elkövetésére vagy vagyonának átruházására. Kulcsfontosságú az elkövetési

⁷⁰ Btk. 321. §

⁷¹ Tóth Mihály: A bűnszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. Magyar Jog 2015/1., 10.

mód, ugyanis mindennek a vallási vagy más világnézeti meggyőződés kihasználásával kell történnie. Az új tényállás *sui generis* felbujtásszerű cselekmény. A megvalósuláshoz fontos, hogy bekövetkezzen eredményképp a passzív alany számára a hátrány. Végül ajánlatos büntetőjogi szankció alkalmazása azzal a (vallási) jogi személlyel szemben, amelynek keretében elkövették a magatartást. A vallásszabadsághoz fűződő szoros kapcsolata révén célszerű a „lelkiismereti- és vallásszabadság megsértése” nevű szakasz után elhelyezni e tényállást.

A fentiek alapján a következőképp képzelhető el az új deliktum:

„Vallási vagy világnézeti meggyőződés kihasználása

215/A. § (1) Aki mást annak vallási vagy világnézeti meggyőződésének kihasználásával

a) öt évnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény elkövetésére, vagy

b) jogos gazdasági érdekeit súlyosan sértő vagy megélhetését veszélyeztető tulajdonátruházásrábír, büntett miatt öttől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki mást az (1) bekezdésben meghatározott módon öt év vagy annál hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetésére rábír, büntett miatt tíztől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmények elkövetéséhez felhasznált jogi személlyel szemben a 2001. évi CIV. törvény 3. § (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott intézkedést kell alkalmazni.”

E jogalkotási koncepcióval – véleményem szerint – sikeresen kriminalizálni lehet a destruktív vallási közösségek valamennyi manipulációval összefüggő jogellenes cselekményét.

Irodalomjegyzék

Jogforrások

2001. évi CIV. törvény

2003. évi CXXV. törvény

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2011. évi CLI. törvény

2011. évi CCVI. törvény
2012. évi II. törvény
2012. évi C. törvény és miniszteri indokolása
1001/2013 (II.27.) AB Tű. határozata

LOI no 2001-504 du 12 juin 2001 (francia)

Szakirodalom

Aronson, Elliot.: A társas lény. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1994 (fordította: Erős F.)

Belovics Ervin – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. – Általános rész. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Bp., 2014

Delgado, Richard: When Religious Exercise Is Not Free: Deprogramming and the Constitutional Status of Coercively Induced Belief. In: Vanderbilt Law Review vol. 37, no. 5, 1984, 1071-1116

de Rosa, Giuseppe: Vallások, szekták és a kereszténység. Szent István Társulat, Bp., 1991 (fordította: Puskely M.)

Domínguez Velasco, Josue: Sectas en el Sistema Jurídico Español. In: Publicaciones Didácticas no. 79, 2017, 191-212. o.

Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós. – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog – Általános rész. Wolters Kluwer Hungary, Bp., 2019

Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós. – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog – Különös rész. Wolters Kluwer Hungary, Bp., 2020

Goyard, Claude: L'Administration face aux sectes. In: La Revue administrative vol. 49 no. 293, 1996, 539-543.

Kőhalmi László: A kóros elmeállapot és a beszámítási képesség büntetőjogi szabályozása. In: Büntetőjogi Szemle 2012/3. szám, 29-37. o.

le Bon, Gustave: A tömegek lélektana. Hermit Könyvkiadó, Onga, 2018 (fordította: Balla A.)

Lugosi György (szerk.): Szekták. Budapesti Ismeretterjesztő Társulat, Bp., 1994

Macone, Christophe: Les différentes réponses de l'État français aux dérives des groupes sectaires. In: Criminologie vol. 41, no. 2, 2008, 185-212.

Moore, Joey Peter: Piercing the Religious Veil of the So-Called Cults. In: Pepperdine Law Review vol. 7, no. 3, 1980, 655-71

Morin, Jean-Pierre: Les sectes et la loi. In: Revue des deux mondes no. octobre 1995, 37-41.

Schweitzer Gábor: Lelkiismereti és vallásszabadság. In: Lamm Vanda (szerk.): Emberi jogi enciklopédia. HVG–ORAC Lap- és Könyvkiadó, Bp., 2018

Pratkanis, Anthony R. – Aronson, Elliot: A rábeszélőgépj. Ab Ovo Kiadó, Bp., 2012 (fordította: Vámos M.)

Tóth Mihály: A bűnszervezeti elkövetés szabályozásának kanyargós útja. In: Magyar Jog 2015/1. szám, 1-10.

Vernette, Jean: Szekták. Palatinus Kiadó, Bp., 2003 (fordította: Molnár M.)